

Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli

<https://www.lscdn.pl/pl/publikacje/cww/spe/10560,Komunikacja-alternatywna-w-pracy-z-osobami-niepełnosprawnymi-intelektualnie.html>
27.04.2025, 01:25

Data publikacji: 28.11.2018

Autor: Przemysław Milczek

Komunikacja alternatywna w pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie

W swojej praktyce zawodowej spotykam się z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu znacznym. Część wychowanków to osoby ze spektrum autyzmu. W sytuacji, w której uczniowie nie posługują się mową czynną, problemem pierwszorzędym jest nawiązanie wzajemnej komunikacji.

Z pomocą przychodzi metoda komunikacji alternatywnej. W codziennej praktyce korzystam z symboli PCS (Picture Communication Symbols), jako narzędzia codziennej komunikacji. W poniższej publikacji chciałbym pokrótce zaprezentować sposoby komunikacji i wymiany informacji w rytmie dnia codziennego oraz wyjaśnić, jak projektować plany aktywności.

TABLICA DO UKŁADANIA PLANU AKTYWNOŚCI W CIĄGU DNIA

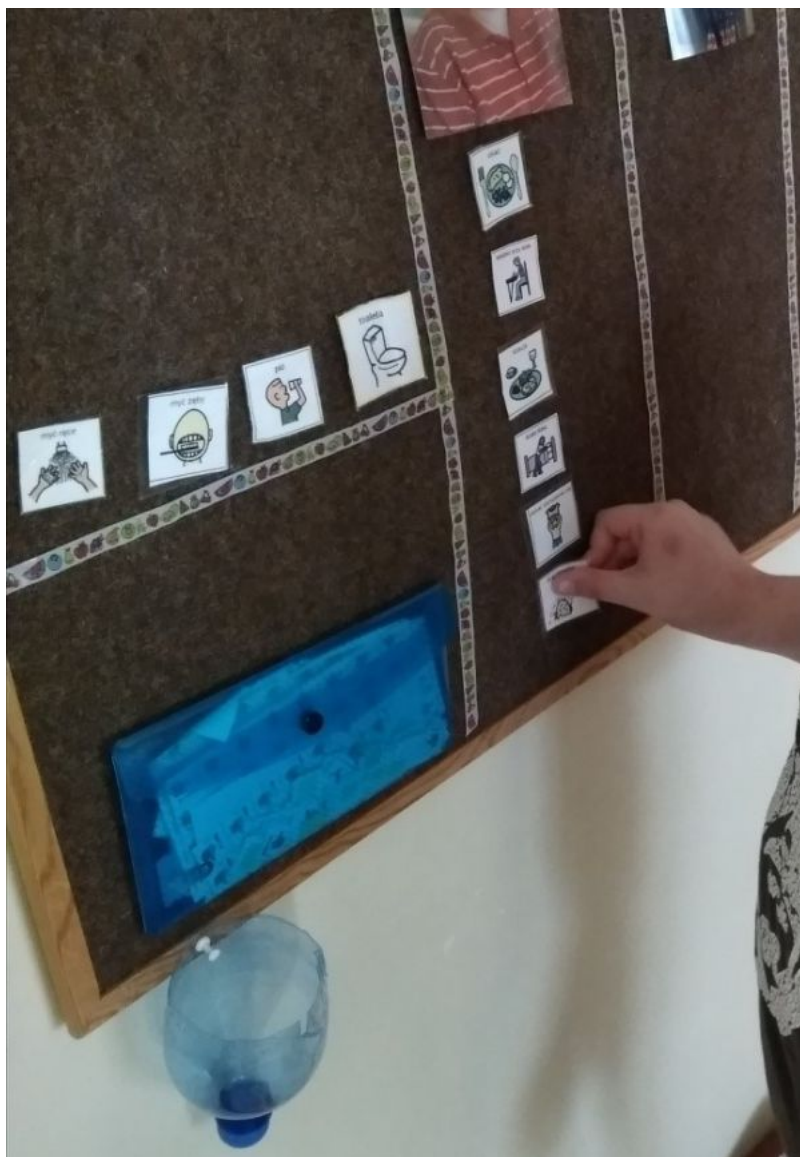
Prezentację rozpoczynam od tablicy, na której uczniowie układają plan aktywności dnia. Tablicę taką zazwyczaj umiejscawiamy w centralnym punkcie pomieszczenia, np. na ścianie, gdzie jest widoczna dla wszystkich osób znajdujących się w sali/klasie.

Głównym zadaniem tablicy jest informowanie wychowanka o czynnościach/aktywnościach, które będą jego udziałem w ciągu dnia. Symbole układane są w systemie pionowym poniżej zdjęć wychowanków.

Ponadto tablica zawiera informacje o stanie pogody oraz dniu tygodnia (lewy górny róg). Dodatkowo na tablicy znajduje się kilka symboli przydatnych w nagłych sytuacjach (lewy dolny róg), takich jak: „pić”, „toaleta”, „myć zęby”, „myć ręce”.

Uczeń rozpoczynający zajęcia układa plan wspólnie z wychowawcą, zawieszając symbole w układzie pionowym, i zdejmuje je po zakończonej czynności.

Przykładowy ogólny plan dnia/aktywności:

1. Obiad
2. Zajęcia/praca przy stole
3. Wyjście na plac zabaw, spacer
4. Zajęcia ruchowe
5. Kolacja
6. Ślanie łóżek
7. Przebieranie się
8. Kąpiel
9. Oglądanie bajek, gra na komputerze
10. Pójście spać, sen

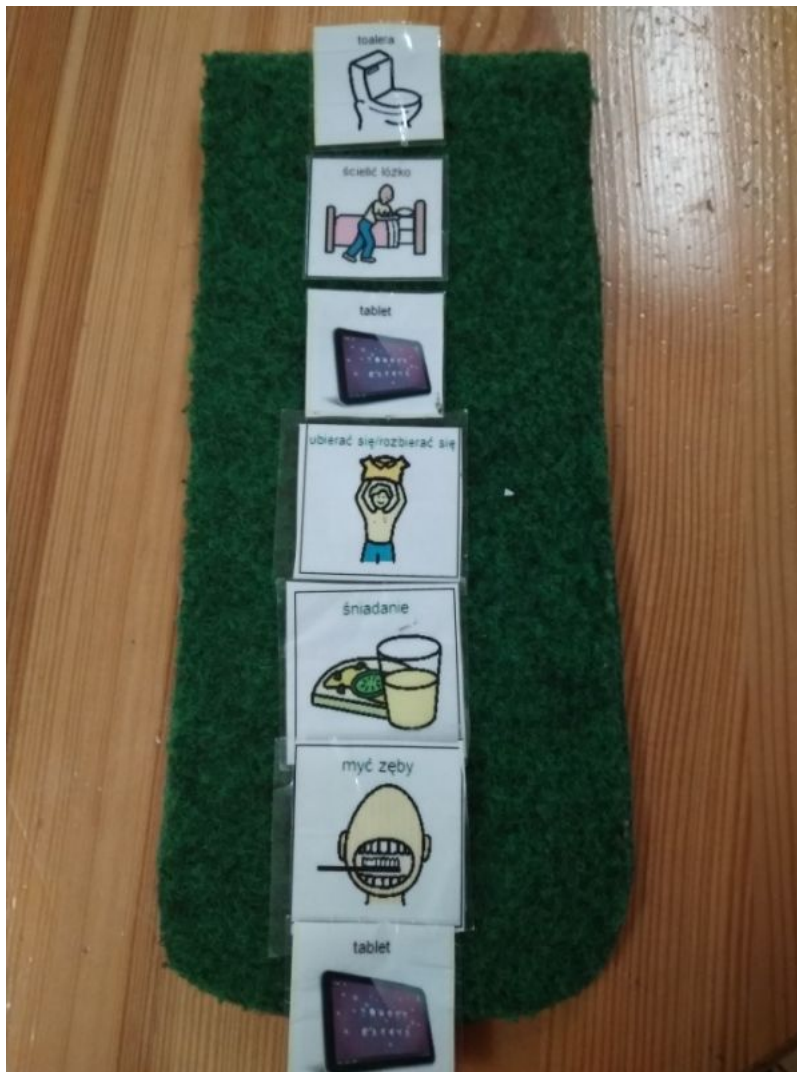
PRZENOŚNY PLAN AKTYWNOŚCI

Poza planem stacjonarnym, jakim jest przedstawiona powyżej tablica, korzystam z przenośnego planu aktywności, które dziecko może zabrać ze sobą, gdy tego potrzebuje.

Często zdarza się, że wychowanek dla poczucia bezpieczeństwa i możliwości kontrolowania sytuacji chce mieć plan dnia ze sobą. Mobilny plan ogranicza występowanie zachowań trudnych, ułatwiając komunikację z uczniem i obniżając poziom stresu wychowanka.

Na poniższej fotografii znajduje się przykładowy mobilny plan poranka:

1. Toaleta
2. Śłanie łóżka
3. Gra na tablecie
4. Ubieranie się
5. Śniadanie
6. Mycie zębów
7. Gra na tablecie

Zaletą planu mobilnego jest możliwość komunikacji w każdym miejscu klasy/sali lub poza nią (np. podczas wycieczki szkolnej). W przypadku omawianego planu poranka uczeń może komunikować się z wychowawcą bez konieczności podchodzenia do tablicy – robi to od razu po wstaniu z łóżka.

PLAN SZCZEGÓŁOWY / SYSTEM NAGRADZANIA UCZNIĄ

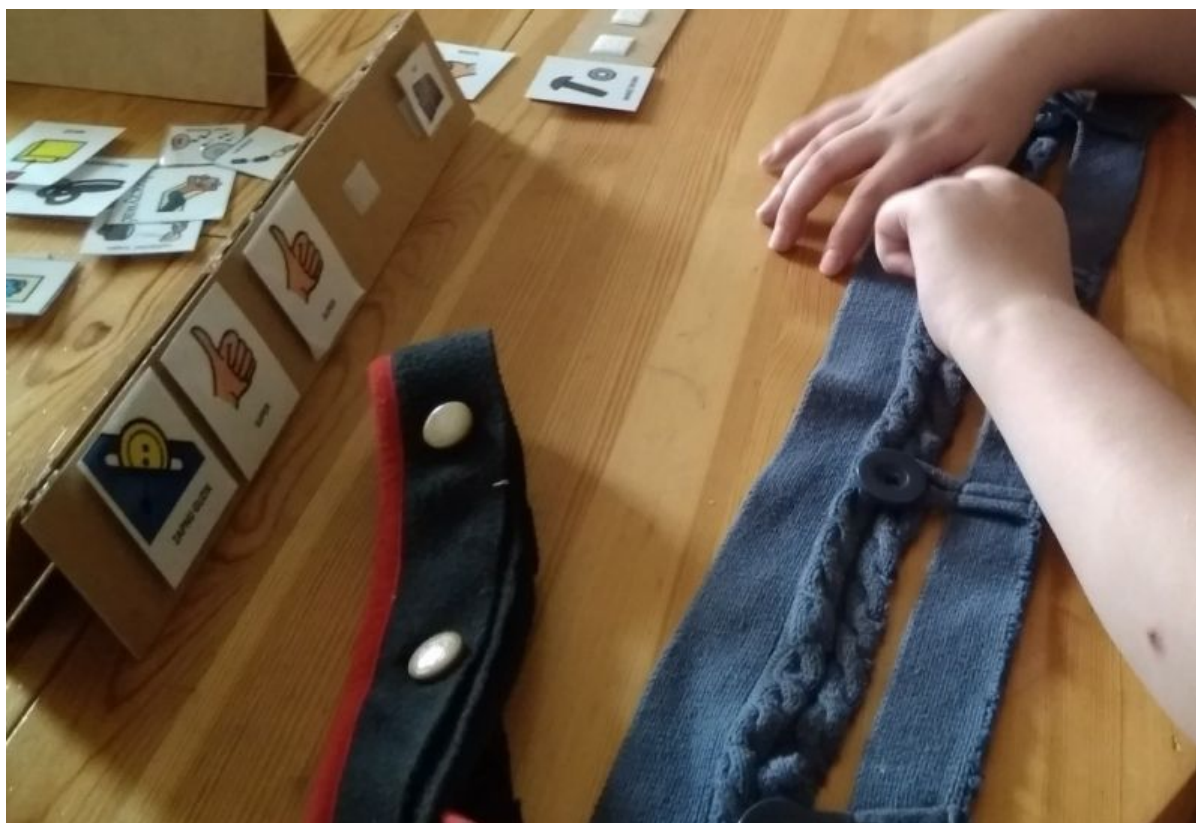
W trakcie zajęć uczeń potrzebuje motywacji do działania. Aby zachęcić go do pracy możemy korzystać z symboli PCS, które poinformują wychowanka o rodzaju ćwiczenia, długości pracy oraz rodzaju nagrody po zakończonej pracy.

Pierwsze zdjęcie przedstawia tabliczkę, na której uczeń symbolami „dobrze” odlicza czas do zakończenia zadania. Zdobycie trzech symboli „dobrze” kończy pracę.

Na drugim zdjęciu widać tabliczkę z rodzajem wykonywanej czynności.

Nauczyciel zaznacza po lewej stronie tabliczki symbol „zapinanie guzików”. Wychowanek w trakcie trwania pracy otrzymuje symbol „dobrze” i zaznacza go na tabliczce (do uzyskania są trzy symbole). Następnie kończąc zadanie otrzymuje ostatni, trzeci symbol „dobrze”, po czym w ramach nagrody za wykonaną pracę dostaje obiecaną nagrodę – w tym przypadku tablet.

Trzecie zdjęcie obrazuje dodatkową tabliczkę aktywności, na której uczeń wybiera czynność, którą chciałby w danej chwili wykonać: zapinanie guzików, wkręcanie śrubki, wkładanie elementów. Nagrodą do uzyskania której dąży uczeń jest w tym przypadku przekąska.

Przykład z zajęć plastycznych - uczeń posiada zestaw symboli dotyczących wykonywanej pracy (malowanie, cięcie nożyczkami, klejenie), tabliczkę aktywności (na dole zdjęcia) oraz tabliczkę, na której zaznacza aktualnie wykonywaną czynność (na górze zdjęcia).

Rozpoczynając pracę uczeń wybiera z tabliczki aktywności pierwszy symbol (szeregowanie od lewej do prawej) i zaznacza na tabliczce z aktualnie wykonywaną czynnością.

Dzięki temu wychowanek wie, co i w jakiej kolejności należy zrobić, by wykonać zadanie, jednocześnie odlicza czas do zakończenia pracy. Jako dodatkową motywację na końcu tabliczki z aktualnie wykonywaną czynnością możemy zaznaczyć symbol nagrody (przekąska, gra, telewizor, słuchanie muzyki).

Przemysław Milczek

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Firleju

[Powrót do poprzedniej strony](#)

[Poprzednia Strona](#)
[Następna Strona](#)